

SAKARYA İLİ ABHAZ HALK EZGİLERİNİN MELODİK VE RİTMİK YÖNDEN İNCELENMESİ

Mehmet Kürşad TÜRKAY*

* Öğr. Gör. Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Çalgı Eğitimi Bölümü, mkturkay@sakarya.edu.tr

Received Date: 13.07.2021. Revised Date: 06.08.2021. Accepted Date: 28.08.2021

Copyright © 2021 Mehmet Kürşad TÜRKAY. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Özet

Bu makalede Abhaz kültüründe düğün ve cemiyetlerde çalınan ezgilerin notaya alınması, bölgede kullanılan Abhaz çalgılarının incelenmesi, ezgilerin melodik ve ritmik analizlerinin oluşturulması hususunda çalışma yapılmıştır. Kulaktan kulağa gelerek, kendi içlerinde halen müzik kültürlerini korumaya çalışan Türkiye’de yaşayan Kafkas Halklarının bilhassa Abhazların halk ezgilerini konu alan bu çalışma, yeni Abhaz nesli tarafından unutulmaya yüz tutmuş halinden biraz olsun kurtarılması ve bu kültürün genel olarak tanınmıyor olmasından kaynaklı göz önüne çıkartılıp tanıtılması hususunda gerçekleştirilmiştir. Bu makalede Sakarya ilinde yaşayan Abhazların düğün ve cemiyetlerinde icra edilen altı adet Abhaz halk ezgisi incelenmiştir. Bu çalışmadaki amaç incelenen eserlerin notaya alınıp melodik ve ritmik yönden incelemesinin yapılmasıdır. Sakarya ilinde bulunan Abhazların düğün ve cemiyetlerinde icra edilen ezgiler bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışmanın ilk basamağını Türkiye’de yaşayan Abhazların kısa tarihi oluşturmaktadır. İkinci basamağını Abhaz Kültürüne ait halk çalgıları oluşturmaktadır. Üçüncü basamağını çalışma içerisinde incelenen ezgilerin notaları, melodik ve ritmik yönden incelemeleri oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Abhaz, Kafkasya, Sakarya, Müzik, Doli, Kepkep, Mızıka

MELODIC AND RHYTHMIC ANALYSIS OF ABKHAZ FOLK MELODIES IN SAKARYA PROVINCE

Abstract

In this article, a study was carried out on the notation of melodies played in weddings and societies in Abkhaz culture, the examination of Abkhaz instruments used in the region, and the creation of melodic and rhythmic analyzes of melodies. This study, which is about the folk melodies of the Caucasian peoples living in Turkey, especially the Abkhaz, who are still trying to preserve their musical culture by word of mouth, is about saving a little from its oblivion by the new Abkhaz generation and revealing and promoting this culture because it is not generally recognized has been carried out. In this article, six Abkhaz folk tunes performed in weddings and societies of Abkhazians living in Sakarya province were examined. The aim of this study is to take notes of the works examined and to analyze them in terms of melodic and rhythm. The melodies performed in weddings and societies of Abkhazians in Sakarya province constitute the sample of this study. The first step of the study is the short history of the Abkhaz living in Turkey. The second step is folk instruments of Abkhaz culture. The third step consists of the notes of the melodies examined in the study, their melodic and rhythmic examinations.

Keywords: Abkhaz, Caucasian, Sakarya, Music, Doli, Kepkep, Mızıka.

Yaşayan Abhazların Tarihi

Abhazy’da yaşayan insanlar kendilerine “Apsuva”, ülkelerine de “Apsni” demektedir. “Aphazi/Abhazi” ve “Aphazeti/Abhazeti” adlandırmaları da aynen bu şekilleriyle Gürcü diline, onun vasıtasıyla da dünyadaki diğer dillere geçmiştir. Bu söyleniş şeklini esas alan Ruslar tarafından orada yaşayan tüm halka “Abhaz”, ülkelerine de “Abhazya”

denilmeye başlanmıştır. Türkler ve Araplar bir ayrıma girmeksizin “Abaza” demişlerdir. Türkiye diasporasında “Apsuva”, “Aşuva” ve “Aşkaruvaların” geneli için kullanılan “Abaza” tanımlaması Abhazyaya ve Abazaşta’da sadece Aşuva ve Aşkaruvalar için kullanılmaktadır. Abhazyaya ve Abazaşta’da “Abaza” ismi Apsuvaları kapsamaktadır (Sımsım, 2016: 24).

Kafkasya uygarlığı, Kafkasya coğrafyasında yaşamış yüzlerce halkın, binlerce yıllık geçmişine ev sahipliği yapmaktadır. “Kafkasya her zaman Avrupa, Asya ve Afrika aktif kültürel – göç bölgesi olmuştur (Nerimanoğlu, 2015: 32).

Kafkas Dağları, Karadeniz ile Hazar Denizi arasında kalan, kuzeybatı ve güneydoğu doğrultusunda uzanan sıradağlar ve dağ sistemidir. Bu sıradağlar, Kafkasya’yı siyasi ve coğrafi olarak ikiye böler. Bu dağların kuzeyinde yer alan bölge Kuzey Kafkasya güneyinde yer alan bölge de Güney Kafkasya veya Transkafkasya olarak adlandırılır. Bunların bütünü Büyük Kafkasya’dır. Kuzeybatı Kafkasya coğrafyasında Adige-Abhaz, Karaçay-Balkar ve Oset halkları, Kuzeydoğu Kafkasya coğrafyasında Çeçen, İnguş ve Dağıstan halkları yaşamaktadır (Koçkar, 2016: 2).

Kafkas Dağları’nın Karadeniz kıyılarından başlayarak yükseldiği ve Batı Kafkaslar olarak bilinen bölümünde, kendilerine Adige adını veren Çerkez kabileleri yaşamaktadır. Kafkas Dağları’nın güney eteklerinden Karadeniz sahiline kadar uzanan bölgede ise kendilerine Apsua adını veren Abhaz halkı bulunmaktadır. Her iki halk da Kafkas dilleri ailesine mensup dillerin çeşitli lehçelerinde konuşmaktadırlar (Koçkar,2016: 3).

Abhazyaya Cumhuriyeti (Apsnı) Kuzeybatı Kafkasya’da yer alır. Abhazyaya’nın kuzeybatı ve kuzey sınırı boyunca Psou Nehri uzanır, sonrasında Büyük Kafkas sıradağları vardır. Doğu sınırında Gürcistan yer alır. Abhazyaya topraklarının güneyi Karadeniz’dir. Resmi dil Abhaz dili ile birlikte Rusçadır. Abhaz dili Rus alfabesi esas alınarak yazılmıştır. Başkenti Sohum (Akua), para birimi Rus rublesidir.

Fotoğraf 1:Abhazyaya Bayrağı

1578-1579’daki Kafkasya seferinden sonra uzun müddet, Osmanlı İmparatorluğu Kafkasya ile pek ilgilenemedi. Ancak 1774’de Rusya’nın Kırım’ı ele geçirmek istediği anlaşılınca, Kafkasya ile daha yakından ilgilenilmeye başlandı. Ancak Osmanlı İmparatorluğu’nun Batı Kafkasya’daki nüfusu daha zayıftı. Dahası bu bölgeyi doğrudan doğruya egemenliği altına almaya çalışmamıştı. XVIII. yüzyıl sonlarından itibaren Osmanlılar, Rusya ile girdikleri savaşlara Kafkasları da dâhil etmek istiyorlardı. 1787-1792, 1806-1812, 1827-1829 Osmanlı-Rus savaşlarında bilhassa Adigeler ve Abhazlar Ruslara karşı çatışmalara katılarak destek vermişlerdir (Habiçoğlu, 1993: 98).

Bu durum, 12 Mart 1852-10 Eylül 1855 tarihleri arasında yapılan Kırım Savaşı’nda Osmanlı İmparatorluğu’nun, Rusya’yı yenilgiye uğratmasıyla Kafkasların aleyhine birçok sonucu da beraberinde getirdi. Savaş sonrası Kuzey Kafkasya’da yaşayan Adigeler ve Abhazlar, Ruslar tarafından yaşadıkları yerden sürgün edildiler (Aydemir, 1988: 31).

Osmanlı kuvvetleri Abhazyayı terk ederken ilk olarak, onlarla çıkartmaya katılan Abhazlar ve onlara yakın duran çevreler Osmanlıya gitmek istemişlerdir. Osmanlı birlikleri ile çıkartmaya gelen Abhazların telkin ve söylemleri de önemli derecede bir kitleyi etkilemiş, onların göç etmesine vesile olmuştur. Ruslar tarafından cezalandırılacakları, buradaki konumlarının eskisi gibi olmayacağı ve Osmanlı ülkesinde daha rahat bir hayat yaşayacakları düşünceleri onları gitmeye teşvik etmiştir. Özellikle İslam dininin etkisinin daha güçlü olduğu bölge ve köylerden insanların “gönüllü” olarak gittikleri tespiti göz ardı edilmemelidir. Diğer bir neden de, Osmanlı Devleti’nin 19. yüzyıldaki savaşlar neticesinde önemli nüfus kayıpları yaşamış olması, askeri alanda yaptığı bazı yenilikler ile askerlik yapacak yeni nüfusa ihtiyaç duyuyor olmasıdır. Bu sebepten Abhazyaya terk edilirken götürülebildiği kadar çok insan götürülmeye çalışılmış, onların ikna edilmesi yoluna gidilmiştir (Sımsım, 2016: 205).

21 Mayıs 1864, Kafkas Savaşının Abhazyanın tarihi topraklarından olan Açıpsı merkezindeki Gubaadü köyünde (günümüzde Krasnaya Polyana) sona ermesidir. Savaş sonucu, bölgede yaşayan Abhaz Sadz etnik grubundan olan (Haltzıslar, Aybgalılar, Ahçıpsılılar ve Çvüjaalar) Osmanlı topraklarına sürgün edildiler (Açugba, 2015: 55).

Nisan-Haziran 1867, Osmanlı İmparatorluğu’na yeni bir sürgün dalgasıdır. Abhazyaya toprakları bu dalgayla 20.000 kişiyi daha kaybetti (Açugba, 2015: 58).

Göçmenlerden Adigeler ve Abhazlar özellikle Anadolu’ya yerleştirilmelerini istiyorlardı. Çoğunlukla akrabalarının Anadolu’da olması ve buraların daha güvenli olarak kabul edilmesi bunda belirleyici oluyordu. Göçlerde Anadolu’da ilk önce Marmara ve Ege Bölgeleri doldu. 1870’de daha önce yer kalmadığı bildirilen İzmit Sancağı’na yeniden göçmen yerleştirilebildi (Habiçoğlu, 1993: 153).

Abhazyadan ayrılan Abaza sığınmacılar İstanbul, Trabzon, Samsun, Giresun, Bartın ve Sinop iskelelerine çıkartılarak buralardan iç kesimlere sevk edilmişlerdir (Habiçoğlu, 1993: 149).

Netice itibarıyla, Sohum muhacirlerinin Trabzon-İzmit arasında kalan geniş sahaya dağıldığı anlaşılmaktadır (Sımsım, 2016: 211).

Göç sırasında açlık, deniz hastalığı, dizanteriden vs. çok sayıda kişi hayatını kaybetmiştir. Örneğin Türk gemisi kaptanı Yunus Ahmet, no 288/49 sayılı belgede, Abhaz sahilindeki bir noktadan 140 kişinin gönderildiğini, Trabzon’a ise anca 35’inin ulaştığını kaydetmiştir (Sımsım, 2016: 187).

Göçmenlerden Adigeler ve Abhazlar özellikle Anadolu’ya yerleştirilmelerini istiyorlardı. Çoğunlukla akrabalarının Anadolu’da olması ve buraların daha güvenli olarak kabul edilmesi bunda belirleyici oluyordu. Göçlerde Anadolu’da ilk önce Marmara ve Ege Bölgeleri doldu. 1870’de daha önce yer kalmadığı bildirilen İzmit Sancağı’na yeniden göçmen yerleştirilebildi (Habiçoğlu, 1993: 153).

Türkiye’de Abhazlar yoğun olarak İzmit, Adapazarı, Düzce, Bolu, Bilecik, Bursa (İnegöl), Eskişehir, Kayseri (Pınarbaşı), Sivas (Şarkışla), Adana (Tufanbeyli), Yozgat, Çorum, Amasya ve Samsun’a bağlı köylerde yaşarlar. Ayrıca Gürcistan’ın güneyinde Acara Bölgesi’nde yerleşmiş Abhaz köyleri de vardır. Mısır, Ürdün ve Suriye’de de Abhazlar yaşamaktadır ancak Abhazyada yaşayan Abhazlar dışında diaspora Abhazlarının nüfus olarak en yoğun yaşadığı bilinen yer Sakarya ilidir.

Abhaz Müzik Aletleri

Açarpın: Anadolu çalgısı olan kavala benzer bir çalgıdır. Üflemeli çalgılar arasında yer alan flütler ve çift kamışlı çalgılar çoban çalgıları olarak geleneksel müzik içerisinde yer alır. Sert bir bitki olan kamıştan ya da sert ağaçlardan oyularak elde edilir. Uzunlamasına tutularak, çalma sırasında çalgının başı sol köşesinde, dudakların arasında tutulur. Deliğin bir yarısı üst dudakla, diğer yarısı da dille kapatılır. Çalma sırasında çalgıcının kendisi de alçak perdeden ses üretir, bu şekilde iki seslilik yine elde edilir (Koçkar, 2016: 11).

Fotoğraf 2: Açarpın

Ayumaa: Telli çalgılar bölgesel özellik gösteren çalgılardır. Oset ve Abhaz halklarında çokça kullanılan sekiz tiz, dört bas olarak toplam on iki diyatonik akortlanmış tel barındıran, yay şeklinde oyulmuş üçgen gövdeye sahip “Lir” benzeri çalgıdır (Koçkar, 2016: 12).

Fotoğraf 3: Ayumaa

Aphartsa: Anadolu çalgısı kemençe ile benzerlik gösteren uzun gövdeli kusa saplı bir çalgıdır. Telleri at kılından yapılmıştır. Eski dönemlerde konukların kaldığı odalarda kahramanlık şarkıları ya da Nart şarkıları söylenirdi. Basit şarkıların bu müzik aletiyle çalınıp söylenmesi adet gereği hoş karşılanmazdı (Koçkar, 2016: 13).

Fotoğraf 4:Aphartsa

Adaul (Doli): Türkçe koltuk davulu diye bilinen, 30-34 cm yüksekliğinde yuvarlak bir kasnağa tabaklanmış keçi derisi gerilmesiyle elde edilen bir çeşit davuldur. En iyi kasnaklar erik ağacından yapılır. Eskiden gergi ipleri kenevir ipinden yapılırken son yıllarda plastik iplerde kullanılmaya başlamıştır. Koltuk altına alınarak elle çalınır. Bazı bölgelerde sopalarla çalınmaktadır. Son yıllarda plastik asetat gerilerek imal edilmektedir. Bunun nedeni sürekli ısıtarak gergi elde etmekten kaçınmaktır (Koçkar, 2016: 14).

Fotoğraf 5:Doli

Kepkep (Ainkyaga): 4 ya da 6 parça ağacın deri iple birbirlerine tutturulması ile elde edilen ve elle çalınan ritim aletidir. Kuzey-Batı Kafkasya müziğinin en önemli çalgılarından birisidir. Tahta parçalarını birbirine bağlayan deri ip avuç içine göre ayarlanabilir. İki kepkep olduğunda iki elle sallanarak, tek kepkep olduğunda avuç içerisine vurulara da çalınır. Özellikle dans müziğinde akıcılığı sağlamak amacıyla kullanılır (Koçkar, 2016:15).

Fotoğraf 6:Kepkep

Mızık (Garmon, Melodeon): Akordiyon ve bayana göre küçük ve basit yapılı melodeon, daha çok halk müziği çalgısı niteliğinde olup birçok topluluğun müzik kültüründe önemli bir yer almıştır. Boyutları, klavye ve ses düzeni birbirinden farklı bu çalgılar belli bir tonalitedeki melodileri çalmak için elverişlidir (Kerimov, 2018: 94).

Bölgede iki tür Garmon kullanılır; diyatonik ve kromatik Garmonlar. Kromatik Garmon en eskisidir. 18. yüzyılda Avrupa'dan bölgeye giren Garmon bölge halkının kendi üretimi ile has tarz kazandırmıştır. Hemen bütün Kafkasya'nın ana çalgısıdır. Kromatik Garmon, Kafkasyalıların 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı topraklarına göç etmesiyle birlikte beraberlerinde getirdikleri bir çalgıdır ve "Çerkes Mızıkası" adıyla anılır ve günümüzde de kullanılmaktadır. Diyatonik Garmonlar ise 20. yüzyılın başında getirilmiştir (Koçkar, 2016: 15).

El armonikasının tarihi kökenlerinin Rus menşeli olduğuna dair iddialar akordiyonun tarihinde en kafa karıştırıcı ve ilginç konulardan biridir. Bu bağlamda, el armonikasının yaygın çeşitlerinden olan garmonun oluşumunda Rusya belki de kilit bir rol oynamıştır. Bu hipotezin temelinde, XIII.- XIV. yüzyıllardaki Moğol hâkimiyeti Altın Orda hanlığı döneminde, Sheng'in Avrupa yolunun Rusya'dan da geçebileceği iddiaları yatmaktadır. Harmonica sözcüğünden türemiş olan "garmon" adı da bayan gibi Rusça bir adlandırmadır. Halk müziğinin ana çalgılarından olan garmonun Rusya'nın birçok bölgesinde farklı tip ve modelleri mevcuttur. Fakat her şeye rağmen el armonikasının Almanya ve Avusturya'da ortaya çıktığı görüşü daha yaygın bir kabul görmektedir (Kerimov, 2018: 94).

Çerkes mızıkası çalma geleneği Türkiye'deki Kafkasyalıların tarafından 150 yılı aşkın bir süredir anavatanlarından uzakta yaşamalarına rağmen unutulmamıştır. Ancak Kafkas dansları eşlik müziği için yeterli olmadığından Türkiye'de genellikle Akordeon kullanılmaktadır. Köylerde, Kafkasya'dan göçün hemen ardından gelen yıllarda mızıkaları kadınlar çalardı (Koçkar, 2014: 6).

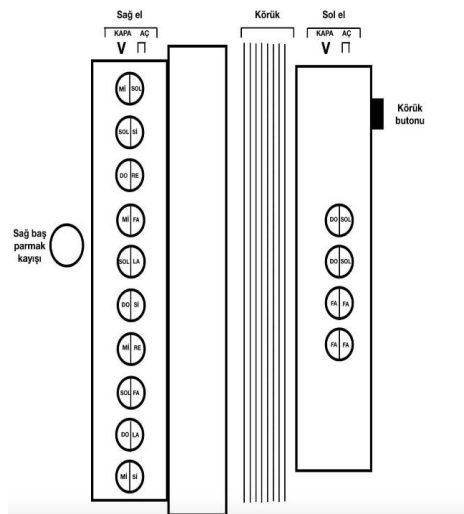
Fotoğraf 7: Hohner Wiener 1040 Model Mızıka (Garmon, Melodeon).

Fotoğraf 8: Hohner Wiener 1040 Model Mızıka'nın (Garmon, Melodeon) Tutuluşu.

Hohner Wiener 1040 Model Mızıka'nın (Garmon, Melodeon)

Yörede çalınan mızıka, tercihen Almanya yapımı Hohner Wiener 1040 model mızıkadır. Do majör nota düzeni, Hohner Wiener 1040 modeli üzerinde şemada gösterilmiştir.

Fotoğraf 9: Do Majör Mızıka Şeması

Abhaz Ezgilerinin Genel Yapısı Notaları, Melodik ve Ritmik Analizleri

Kuzey Kafkasya’da yaşayan birçok halk çok eskiden beri geleneksel çoksesli vokal müziğine sahip, bu müziğin temelinde Abazin, Abhaz, Adige, Balkar-Karaçay, Oset, Avar, Kumuk, İnguş ve Çeçen halklarının geleneksel, bölgesel, tarihsel, etnografik, sosyo-kültürel ve folklorik ortak işitsel ürünleri bulunmaktadır. Böylece, Kuzey Kafkasya bölgesinin müzik kültürünün bir tarihi eser olarak vokal çoksesliliğini oluşturan çok sesli Bourdon tipi anlamlı ve yapısal çeşitliliğe ulaşmasını sağlayan, zengin ve çok çeşitli geleneklerin örneklendiği Kuzey Kafkasya vokal çok sesliliğinin yapısı açıklanır. Bu coğrafyada müzik iki ana şekilde karşımıza çıkmaktadır; ilki hızlı öğrenmeye yatkın, basit şarkı formunda olan ezgiler, ikincisi resitatif inici seyirli, uzun melodilerle okunan sözlere sahip ezgilerdir (Koçkar, 2016: 7).

Kuzey Kafkasya halk kültürünü oluşturan en önemli unsurlardan birisi olan geleneksel müzik, batı müziği formlarına yakın özellikler gösterir ve polifoniktir. Dünya üzerinde yapılan araştırmalarda en eski polifonik müzik yapılarından birisinin Kuzeybatı Kafkasya’da bulunduğu saptanmıştır. Müzikal çok seslilik ve koral yapı geleneksel töre ve törenlerde icra edilen müziğin temelini oluşturur (Koçkar, 2016: 4).

Kuzey Kafkasya veya daha geniş olarak tüm Kafkasya’nın geleneksel müziğinin icrası sırasında duygular her zaman yavaş başlar, giderek duygusal bir yükselme gösterir. Bu duygusal yükselmeye ek olarak dans topluluğu da aktif bir biçimde el ve kol hareketleri ile ritmik bir şekilde eşlik eder. Bu esnada çeşitli biçimde haykırmalarla, vokal müziğe tempolu olarak alkış tutarlar (Koçkar, 2016: 5).

Kuzey Kafkasya’da çok sesli geleneksel müzik yapısını oluşturan melodik yapı, solo bir ses üzerine içerisinde dinleyici icracı ayrımı gözetmeksizin törene ya da geleneksel toplantıya katılan herkes bu grubun söylediği iki, üç ya da dört sesle yapılan bir demden (pedal, ostinato) oluşur. Böylelikle insan sesleri de bir çalgı gibi işlev görebilir. Bu sesler, ya aynı perdeden, bunun dörtlüsü, beşlisi veya oktavından solistin okuduğu melodiye eşlik etmesi için katılımcılar tarafından paralel olarak söylenmektedir. Bu olay Adigelerce “Zhiu” olarak adlandırılır. Abhazlarda “Argizra”, Osetlerde Dezu, Karaçay-Balkarlarda ise “Ejiu” olarak adlandırılır (Koçkar, 2016: 5).

Abhaz müziği kendine has karakteristik seyirlere sahiptir. Abhaz polifonisinde bas, iki partili dem ses olarak karşımıza çıkar. Birincil dem ses dörtlüsü, beşlisi ya da oktavıyla ostinato stili paralel hareketler ederken bunu çiftleyen ikincil dem ses ise, kontrpuantal hareket eder (Haşba, 1995: 9).

Şarkıların melodik çizgisi için karakteristik olan, yüksek perdesinde tutunma çabasıdır. Bu şarkıya dramatism ve tını coşkusu katan karakteristik ses titreşimi yaratır. Melodik çizginin, yükselen dörtlü çıkışlarla birleşen iniş hareketi, şarkılara kahramanlık ve özgürlük havası verir. Kahramanlık şarkılarının çoksesliliğinin karakteristik türü, kompleks türü iki sesliliktir. Şarkıların perde düzeni son derece berraktır, bu tür şarkıların karakteristik makamları miksolidyen ve frigien makamlarla benzerlik gösterir (Haşba, 1995: 6).

Müzik repertuarlarının çoğu, sosyal yaşam kuralları içerisinde gerçekleştirilen “dağlı etiği”, sözlü söylenceler yoluyla elimize ulaşan, program bakımından sınıflandırılacak şarkılardır. Bu şarkılar hasat, avcılık, savaş gibi özel töre ve törenlerde söylenen konulu şarkılar, iş şarkıları, çoban şarkıları, destan şarkıları, kahramanlık şarkıları, aşk şarkıları, şaka (samarkau) şarkıları, ölüm üzerine söylenen ağıtlar ve dans müziklerinden oluşur (Koçkar, 2016: 3).

Abhaz halk şarkılarına genellikle tek bir cümleden oluşan, veciz sözlü metinler eşlik eder. Bu cümleleri çevirisi yapılamayan sözler, nidalar izler ve şarkının heyecan düzeyini ayarlar (Haşba, 1995: 9).

Abhaz Ezgilerinin Notaları ve Melodik, Ritmik Analizleri

ABAZA DANSI

1/4=120 Bpm

Abaza Dansı'nın Melodik ve Ritmik Analizi

Yöresi	Sakarya
Kaynak Kişi	Zerrin Kobaş
Notaya Alan	M. Kürşad Türkay
Metronom	1/4=120 Bpm
Ezgi (Makam) Yapısı	Do kararlı, Batı Müziği Ses Sisteminde "Do Majör", Türk Müziği Ses Sisteminde "Çargâh" Makam Dizisi ile benzerlik göstermektedir.
Ritmik Yapı	Türk Müziği Ses Sisteminde "Nim Sofyan" ve Türk Halk Müziği Usul Yapısında "Ana Usul" olarak tasnif edilmektedir.

APSUVA

1/4=120 Bpm

Apsuva Dansı'nın Melodik ve Ritmik Analizi

Yöresi	Sakarya
Kaynak Kişi	Zerrin Kobaş
Notaya Alan	M. Kürşad Türkay
Metronom	¼=120 Bpm
Ezgi (Makam) Yapısı	Do kararlı, Batı Müziği Ses Sisteminde "Do Majör", Türk Müziği Ses Sisteminde "Çargâh" Makam Dizisi ile benzerlik göstermektedir.
Ritmik Yapı	Türk Müziği Ses Sisteminde "Nim Sofyan" ve Türk Halk Müziği Usul Yapısında "Ana Usul" olarak tasnif edilmektedir.

HALMES

1/4=120 Bpm

Halmes Dansı'nın Melodik ve Ritmik Analizi

Yöresi	Sakarya
Kaynak Kişi	Zerrin Kobaş
Notaya Alan	M. Kürşad Türkay
Metronom	¼=120 Bpm
Ezgi (Makam) Yapısı	Si kararlı, Türk Müziği Ses Sisteminde "Segâh" Makam Dizisi ile benzerlik göstermektedir.
Ritmik Yapı	Türk Müziği Ses Sisteminde "Nim Sofyan" ve Türk Halk Müziği Usul Yapısında "Ana Usul" olarak tasnif edilmektedir.

RİNNA

1/4=120 Bpm

Rinna Dansı'nın Melodik ve Ritmik Analizi

Yöresi	Sakarya
Kaynak Kişi	Zerrin Kobaş
Notaya Alan	M. Kürşad Türkay
Metronom	¼=120 Bpm
Ezgi (Makam) Yapısı	Do kararlı, Batı Müziği Ses Sisteminde "Do Majör", Türk Müziği Ses Sisteminde "Çargâh" Makam Dizisi ile benzerlik göstermektedir.
Ritmik Yapı	Türk Müziği Ses Sisteminde "Nim Sofyan" ve Türk Halk Müziği Usul Yapısında "Ana Usul" olarak tasnif edilmektedir.

UZUN YAYLA
(ZENİBJOĞİS KAFE)

1/4=120 Bpm

Uzun Yayla Dansı'nın Melodik ve Ritmik Analizi

Yöresi	Sakarya
Kaynak Kişi	Zerrin Kobaş
Notaya Alan	M. Kürşad Türkay
Metronom	¼=120 Bpm
Ezgi (Makam) Yapısı	La kararlı, Batı Müziği Ses Sisteminde "La Minör", Türk Müziği Ses Sisteminde "Bûselik" Makam Dizisi ile benzerlik göstermektedir.
Ritmik Yapı	Türk Müziği Ses Sisteminde "Sofyan" ve Türk Halk Müziği Usul Yapısında "Ana Usul" olarak tasnif edilmektedir.

LEZGİNKA

1/4=120 Bpm

Lezginka Dansı'nın Melodik ve Ritmik Analizi

Yöresi	Sakarya
Kaynak Kişi	Zerrin Kobaş
Notaya Alan	M. Kürşad Türkay
Metronom	¼=120 Bpm
Ezgi (Makam) Yapısı	La kararlı, Batı Müziği Ses Sisteminde "La Minör", Türk Müziği Ses Sisteminde "Bûselik" Makam Dizisi ile benzerlik göstermektedir.
Ritmik Yapı	Türk Müziği Ses Sisteminde "Nim Sofyan" ve Türk Halk Müziği Usul Yapısında "Ana Usul" olarak tasnif edilmektedir.

İncelenen Ezgilerin Genel Tablosu

Oyun İsmi	Karar Sesi	Makamsal Yapı	Usul Yapısı	Metronom
Abaza	Do	Do Majör/Çargâh	2/4 Nim Sofyan/Ana Usul	¼=120 Bpm
Apsuva	Do	Do Majör/Çargâh	2/4 Nim Sofyan/Ana Usul	¼=120 Bpm
Halmes	Si	Si Minör/Segâh	2/4 Nim Sofyan/Ana Usul	¼=120 Bpm
Rinna	Do	Do Majör/Çargâh	2/4 Nim Sofyan/Ana Usul	¼=120 Bpm
Uzun Yayla (Zenbjoğis Kafe)	La	La Minör/Buselik	4/4 Sofyan/Ana Usul	¼=120 Bpm
Lezginka	La	La Minör/Buselik	2/4 Nim Sofyan/Ana Usul	¼=120 Bpm

SONUÇ

Bu çalışmada Sakarya İlinde yaşayan Abhaz'ların, halk ezgilerinden örneklere yer verilmiştir. İncelenen ezgilerin hiç birinde bölgede kullanılan Mızıkâ çalgısının dizaynından kaynaklı olarak “diyez ya da bemol” ses kullanılmadığı tespit edilmiştir. Notaya alınıp incelenen altı Abhaz halk ezgisinden beş tanesinin Nim Sofyan (2/4), bir tanesinin Sofyan (4/4) usul yapısında olduğu görülmektedir. Ezgilerin tamamının 120 metronomda çalındığı, hepsinin sözsüz eserler olduğu belirlenmiştir. Karar sesi olarak “Abaza, Apsuva ve Rinna” isimli ezgilerin “Do” sesinde karar verdiği ve Batı Müziği ses sistemine göre dizi olarak “Do Majör” dizisi ile Türk Müziği ses sistemine göre ise “Çargâh” makam dizisi ile benzerlikler gösterdiği gözlenmiştir. “Uzun Yayla ve Lezginka” isimli ezgilerin ise “La” sesinde karar verdiği, Batı Müziği ses sistemine göre “La Minör” dizisi ile Türk Müziği Ses Sistemine göre ise “Bûselik makam dizisi ile benzer özellikte ezgisel yapıya sahip oldukları gözlenmiştir. “Halmes” isimli Abhaz halk ezgisinin ise “Si” sesinde karar verdiği, Batı Müziği ses sistemine göre “Si Minör” dizisi ile Türk Müziği Ses Sistemine göre ise “Segâh” makam dizisi ile benzer özellikte ezgisel yapıya sahip olduğu görülmüştür. Eserlerin tamamı Abhaz halk çalgılarından Mızıkâ ve Kepkep çalgıları ile seslendirilmektedir.

KAYNAKÇA

AÇUGBA Timur, Kronolojik Abhazya Tarihi, İstanbul,2015.

HAŞBA Meri, Abhaz Kahramanlık Şarkıları, “Kavkaz”, Kültür-Aktüalite Dergisi, İstanbul, 1995.

KERİMOV Rauf, Akordiyon ve Benzeri Armonikaların Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir İnceleme, Spring Dergisi sayı:17, 2018.

KOBAŞ Zerrin, Kişisel Görüşme, 27 Mart 2019.

KOÇKAR A. Arbek, KOÇKAR M. Tekin, Kuzey-Batı Kafkasya Halklarının Geleneksel Müzik ve Çalgılarına Genel Bir Bakış, Hacettepe Üniversitesi, Ankara Devlet Konservatuvarı, I. Ulusal Müzik ve Sahne Sanatları Sempozyumu, 2-3 Mayıs 2016.

- KOÇKAR M. Tekin, KOÇKAR Roza Ijaeva, II. Dünya Savaşı Sırasında Karaçay-Balkarlı Mülteciler Tarafından Yazılmış Birkaç Küy (Ağıt), Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, sayı:20, 2017.
- KOÇKAR M. Tekin, KOÇKAR Roza Ijaeva, Türkiye’de Yaşayan Karaçay-Malkarlıların Halk Dansları ve Müzik Gelenekleri, “Karaçay-Balkarlıların Ethnogenesis, Tarih, Dil ve Kültür” Uluslararası Konferansı 23-29 Kasım 2014.
- NERİMANOĞLU Kamil Veli, Çok Toplumlu Kafkasya Fenomeni Üzerine, 2015.
- NURİ Tsağua, Adige Tarihi, Apra Yayıncılık, 2016.
- PACULİYA Valiko Mecidoviç, II. Dünya Savaşı Sırasında Abhazya (1941- 1945), Apra Yayıncılık, 2017.
- SİMSİM Selçuk, 19. ve 20. Yüzyıl Abazaların Politik Tarihi (1770-1993), Apra Yayıncılık, 2016.
- ŞAHİN Halil İbrahim, Türk Halk Şiiri, Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayını, 2011.